

MEZI SVÝMI

AMOS OZ

Překlad

Lenka Bukovská

Mariana Fisher

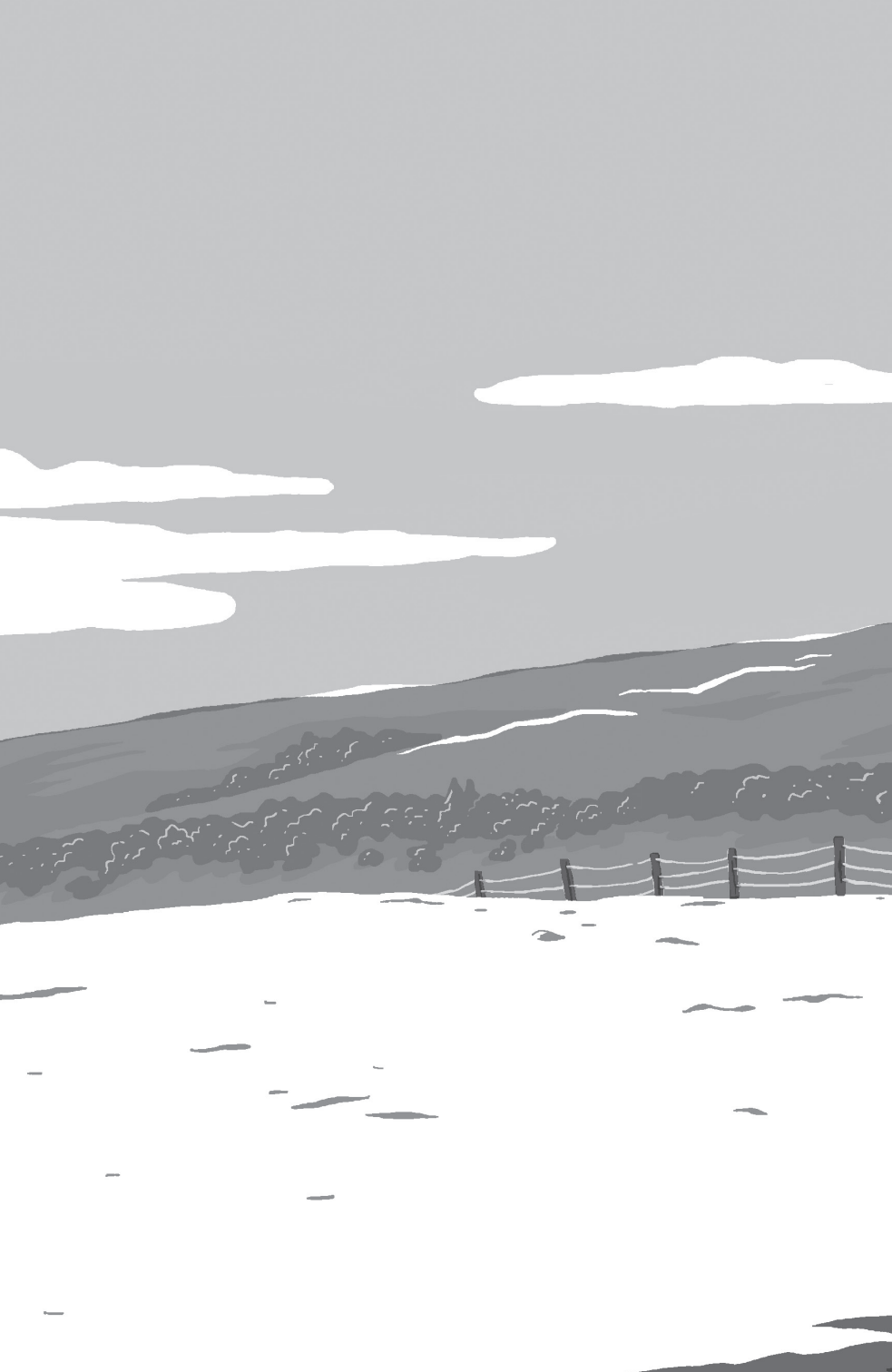


MEZI SVÝMI

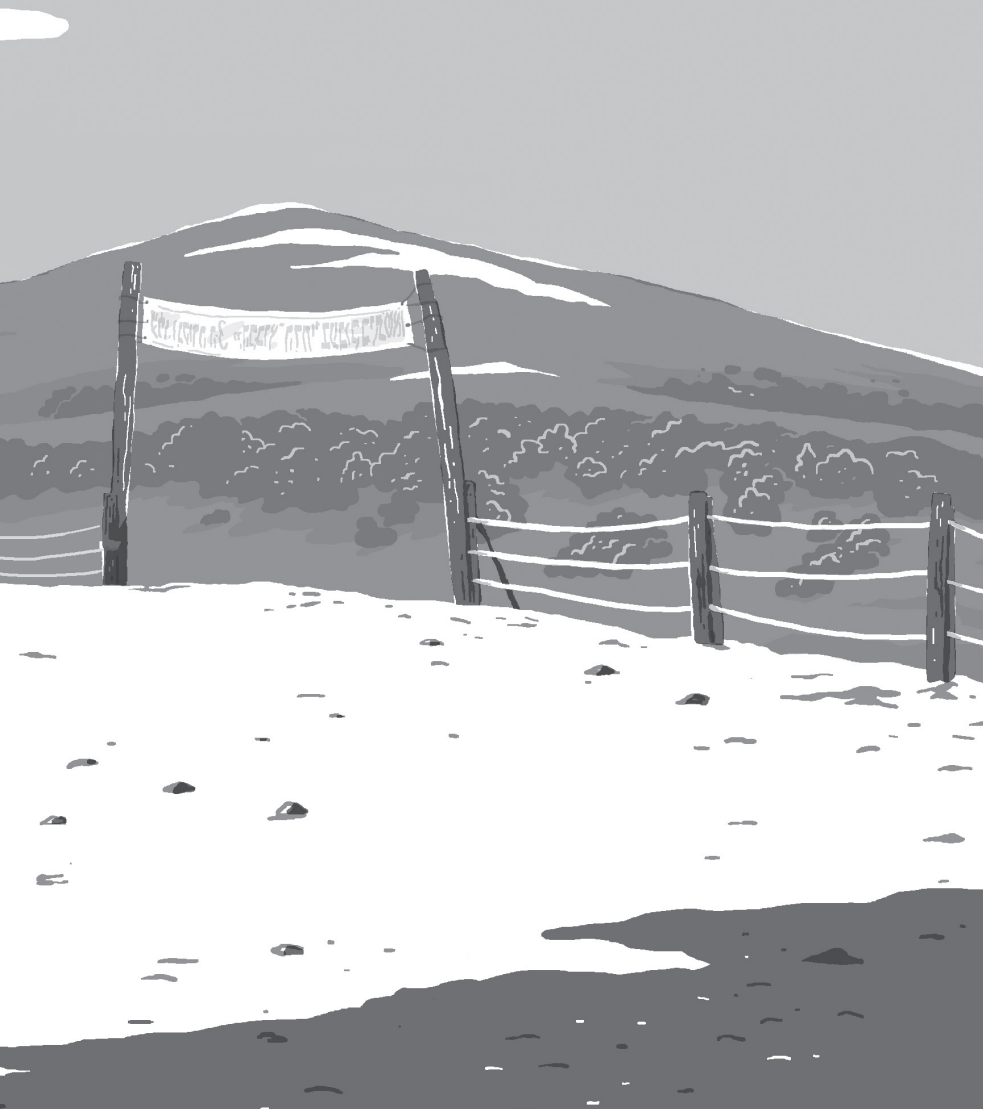
AMOS OZ

Přeložily
Lenka Bukovská
Mariana Fisher





MEZI SVÝMI





MEZI SVÝMI

AMOS OZ



Přeložily
Lenka Bukovská
Mariana Fisher

BETWEEN FRIENDS

Copyright © 2012, Amos Oz

All rights reserved

Translation © 2019, Lenka Bukovská, Mariana Fisher

Cover Design © Jindřich Janíček

ISBN 978-80-7432-991-3 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-7432-364-5 (e-pub)

ISBN 978-80-7432-601-1 (mobi)

ISBN 978-80-7432-517-5 (pdf)

OBSAH

NORSKÝ KRÁL — 8

DVĚ ŽENY — 20

MEZI SVÝMI — 30

TÁTA — 46

CHLAPEČEK — 66

V NOCI — 82

DEJR ADŽLŮN — 100

ESPERANTO — 122

NORSKÝ KRÁL

U nás v kibucu Jikhat žil jeden starý mládenec jménem Cvi Provizor, byl pomenší, asi pětapadesátiletý, měl tik a liboval si v šíření špatných zpráv: o zemětřeseních, o leteckých neštěstích, o budovách, které se zřítily, o požárech a záplavách. Ráno si pokaždé přivstal, aby si stihl přečíst noviny dřív než ostatní a poslechnout si v rádiu všechny zpravodajské relace a mohl vás pak ve dveřích jídelny ohromovat informacemi o dvou stech padesáti hornících uvězněných v zavaleném uhelném dole v Číně bez naděje na záchranu nebo o trajektu, který se převrátil a potopil se šesti sty cestujícími na palubě během bouře v Karibském moři. Sypal z rukávu úmrtní oznámení. Vždycky jako první věděl, která slavná osobnost právě zemřela, a zpravil o tom celý kibuc. Jednou ráno mě zastavil na cestičce před zdravotním střediskem:

„Znáš spisovatele Wislavského?“

„Ano. Zním. Proč?“

„Umřel.“

„To je mi líto.“

„I spisovatelé umírají.“

Jindy mě zastihl, když jsem měl službu v jídelně:

„Viděl jsem ve smutečních oznámeních, že ti zemřel dědeček.“

„Ano.“

„A před třemi lety ti taky zemřel dědeček.“

„Ano.“

„Tak to už ti žádný nezbyl.“

Cvi Provizor pracoval jako zahradník. Každý den vstával v pět ráno, přemísťoval zavlažovače, kypřil květinové

záhony, sázel, stříhal, zaléval, sekal trávu hlučnou sekačkou, rozprašoval postřik proti mšicím a přihnojoval přírodním i průmyslovým hnojivem.

Ostatní členové kibucu se mu vyhýbali a v jídelně si k němu nikdo nechtěl přisednout. Za letních večerů sedával sám na zelené lavičce pod travnatým svahem vedoucím k jídelně a pozoroval pobíhající děti. Večerní vánek mu nadouval košili a vysoušel pot. Nad vrcholky vysokých cypřišů se vyhoupl rudý letní měsíc. Na sousední lavičce seděla o samotě Luna Blanková a Cvi Provizor si ji hned vyhlédl za obět:

„Už jsi to slyšela? Ve Španělsku shořel sirotčinec, osmdesát sirotek se tam udusilo kouřem,“ vykládal smutně.

A Luna, ovdovělá, asi pětačtyřicetiletá učitelka si kapesníčkem setřela pot z čela a řekla:

„To je hrozné.“

A Cvi hned dodal:

„Přežili to jenom tři, ale i ti jsou v kritickém stavu.“

Cviho Provizora jsme si za jeho obětavou práci všichni vážili. Za celých dvaadvacet let, co tu žil, se v jeho pracovním výkazu neobjevil jediný zameškaný den. Kibuc díky němu jen kvetl. Každý kousek volné půdy osázel sezónními květinami. Zakládal skalky s nejrůznějšími druhy kaktusů. V kdejakém zákoutí vybudoval dřevěné pergoly s vinnou révou. Prostranství před jídelnou zdobilo umělé jezírko se zlatými rybičkami a vodními rostlinami. Cvi Provizor měl vytříbený smysl pro krásu a všichni to oceňovali. Ale za zády mu říkali Anděl smrti a šuškali si o něm, že nemá a nikdy neměl zájem o ženy, a vlastně ani o muže. Mladý muž

jménem Roni Scheindlin ho uměl neuvěřitelně výstižně napodobovat a my se přitom mohli smíchy potrhávat. Odpoledne, když všichni členové kibucu trávili čas v rodinném kruhu na verandě nebo na trávníku před domkem, pili kávu a hráli si s dětmi, chodil Cvi Provizor do klubovny číst noviny ve společnosti pěti, šesti jemu podobných – bezdětných osamělých starých mládenců nebo rozvedených či ovdovělých pánů, kteří s gustem hltali zprávy a diskutovali o nich. Ruvke Roth, malý plešatý chlapík s ohromnými netopýříma ušima ze svého kouta zabručel, že odvetné vojenské operace jen roztácejí spirálu násilí, protože pomsta plodí zase jen pomstu a odvěta odvetu. A ostatní se na něj okamžitě sesypali a nadávali mu, jak můžeš něco takového říct, máme snad mlčet, čím víc budeme ustupovat a držet se zpátky, tím víc si budou Arabové dovolovat.

„Válce se nakonec stejně nevyhneme. A bude to hrozná válka,“ zamrkal Cvi Provizor.

A koktavý Imanuel Glusman se rozhorlil:

„V-v-válka. V-v-výborně. Po-po-porazíme je a z-z-zaženem je až z-z-za Jordán.“

„Ben Gurion je skvělý šachista. Ten vidí pět tahů dopředu. Ale k čemu to je, když všechno nakonec stejně řeší silou,“ uvažoval nahlas Ruvke Roth. A Cvi Provizor si truchlivě zaprorokoval:

„Jestli prohrájeme, přijdou Arabové a vyhladí nás. A jestli vyhrájeme, přijdou Rusové a začnou nás bombardovat.“

„D-D-Dost! Přátelé, ticho, nechte mě v-v klidu si p-p-přečíst noviny,“ požádal je Imanuel Glusman.

A Cvi po několika minutách ticha prohlásil:

„Už jste to slyšeli? Píší tu, že norský král má rakovinu jater. Náš předseda oblastní rady má taky rakovinu.“

Vtipálek Roni Scheindlin se pokaždé, když Cviho potkal u ševcovské dílny nebo před skladem oblečení, posměšně ptal:

„A vida, náš Anděl smrti, tak co, kolikpak se dneska zřítilo letadel?“

Z krátkých večerních rozhovorů se pro Cviho Provizora a Lunu Blankovou stal zvyk. Sedávali pod travnatým svahem vedoucím k jídelně – on na pravém kraji lavičky vlevo a ona hned vedle, na levém kraji lavičky vpravo. Cvi při hovoru nervózně mrkal a ona mezi prsty žmolala kapesníček. Měla na sobě lehké, slušivé letní šaty bez rukávů. Chválila okrasnou zeleň v kibucu, která byla Cviho dílem, a řekla mu, že díky němu je kibuc jako jedna velká rozkvetlá zahrada se stinnými háji, kvetoucími sady a květinovými záhony v rozpuku. Ráda mluvila vzletně. Učila třetí třídu a byla nadaná kreslířka, její jemné kresby tužkou měli někteří z nás pověšené doma na zdi. Měla kulatý, usměvavý obličej a dlouhé řasy, ale na krku už se jí rýsovalo pár vrásek, nohy měla hubené a o poprsí skoro nemohla být řeč. Její manžel zahynul před pár lety, když sloužil jako záložník na hranici s Gazou, děti neměli. V kibucu jsme ji obdivovali, jak se dokázala s touhle osobní tragédií vyrovnat a zcela se oddat práci ve škole. Cvi jí vykládal o různých odrūdách růží a ona horlivě přikyvovala, jako by souhlasila s každým jeho slovem. Potom jí podrobně vyličil hrůzy nájezdu kobylek, který postihl Súdán.

„Jsi nesmírně citlivý,“ řekla Luna.

Cvi rychle zamrkal a dodal:

„Oni tam už takhle moc zeleně nemají.“

„Proč si nakládáš na bedra všechno neštěstí světa?“ zeptala se.

A Cvi odpověděl:

„Myslím, že zavírat oči před krutostmi světa je hloupost a hřích. Udělat toho moc nemůžeme. Tak o tom musíme aspoň mluvit.“

Jednoho letního večera pozvala Luna Blanková Cviho k sobě na ledovou kávu. Přišel v dlouhých khaki kalhotách a světlemodré košili s krátkým rukávem. U pasu měl jako vždy pověšené malé tranzistorové rádio a v osm hodin se omluvil a pustil si přehled zpráv. V pokoji viselo na zdech několik Luniných obrázků v jednoduchých rámech. Byly na nich zasněné dívky nebo krajinky se skalnatými pahorky a olivovníky. Manželská postel pod oknem byla přikrytá přehozem s orientálními vyšíváními polštářky. Na bílé policičky stály knihy seřazené podle velikosti, nejprve velké monografie malířů Van Gogha, Cézanna, Gauguina, pak menší soubor svazků Cassutovy Bible a nakonec řádka románů v hebrejštině. Uprostřed místnosti stál kulatý kávový stůl a dvě jednoduchá křesílka. Na stolku s vyšíváním ubrusem byly připraveny sklenice na ledovou kávu a sušenky.

„Máš to tu pěkné,“ řekl Cvi Provizor. „Je tu čisto. Uklizeno.“

„Děkuji. Jsem tu spokojená,“ odpověděla Luna Blanková rozpačitě. Ale její hlas nezněl spokojeně, ozývala se v něm jen nervozita a rozpaky.

Potom popíjeli kávu, přikusovali sušenky a mluvili o okrasných a ovocných stromech, o problémech s kázní ve škole v dnešní době, kdy je všechno dovoleno, a o stěhovavých ptácích. Cvi zamrkal a podotkl:

„V novinách psali, že v Hirošimě ani deset let od výbuchu pořád ještě nejsou žádné ptáci.“

„Ty si nakládáš na bedra všechno neštěstí světa,“ povzdechla si Luna a po chvilce dodala: „Předevčím jsem viděla dudka, seděl na větvi přímo před oknem.“

Začali se v podvečer scházet pravidelně. Seděli a povídali si na lavičce ve stínu husté buganvílie nebo pili kávu v Lunině pokoji. Cvi chodil domů z práce ve čtyři, osprchoval se, učesal se před zrcadlem, oblékl si vyžehlené khaki kalhoty a světlemodrou košili a šel za Lunou. Občas jí přinesl sazenice letniček do zahrádky. Jednou jí daroval sbírku básní Jaakova Fichmana. Ona mu dala sáček makových sušenek a také mu věnovala jednu ze svých kreseb se dvěma cypřiši a lavičkou. V osm nebo půl deváté se pokaždé rozloučili a Cvi spěchal do svého spartánsky zařízeného pokoje, ve kterém se nastálo usadil těžký pach staromládenectví. Vtipálek Roni Scheindlin v jídelně ohlásil, že na černou vdovu se snesl Anděl smrti. A Ruvke Roth dobromyslně škádlil Cviho odpoledne v klubovně nad novinami:

„Tak co, už je ruka v rukávě?“

Ale Cvi s Lunou si z těch škodolibých poznámek a klepů nic nedělali. Každým dnem si byli bližší. Cvi se Luně svěřil, že ve volných chvílích sedává o samotě ve svém pokoji a překládá z polštiny do hebrejštiny knihu spisovatele Iwaszkiewicze. Vykládal jí o románu plném něhy a utrpení a o spisovateli, který považoval naši existenci na tomto světě za absurdní, ale dojemnou. Luna ho poslouchala s hlavou mírně na stranu a s pootevřenými rty a do šálku mu dolévala teplou kávu, jako by se jen utvrzovala v tom, že Cvi nutně potřebuje útěchu, a jako by káva mohla trochu zmírnit bolest spisovatele Iwaszkiewicze i Cviho samotného. Cítila, jak je pro ni jejich vztah důležitý a že jejímu dosud jednotvárnému a monotónně plynoucímu životu navrácí smysl. Jednou v noci se jí zdálo, že spolu sjíždějí na koni do údolí, nad nimi se tyčí vysoké hory a dole se klikatí divoká říčka, ona se hrudí tiskne k jeho zádům a pažemi ho objímá kolem boků. Rozhodla se o tomto snu pomlčet, přestože mu o jiných svých snech beze všeho a dopodrobna vyprávěla. Cvi jí zase za usilovného mrkání pověděl, jak v dětství v polském městečku jménem Janov snil o tom, že půjde studovat. Pak se ale nadšeně přidal k sionistické průkopnické mládeži a studií se vzdal. Přesto však celý život čte a vzdělává se. Luna opatrně sebrala dva drobečky z ubrusu a řekla:

„Byl jsi plachý mladík. A vlastně ti to zůstalo.“

„Ještě mě moc neznáš.“

„Tak mi o sobě vypravuj. Poslouchám.“

„Dnes večer říkali v rádiu, že v Chile vybuchla sopka. Láva tam nadobro pohřbila čtyři vesnice. Většina obyvatel nestihla utéct.“

Jednou večer, když se horlivě rozpovídal o hladomoru v Somálsku, přemohl Lunu náhle soucit, chytila ho za ruku a přivinula si ji k hrudi. Cvi sebou trhl a rychle, téměř surově ruku stáhl. Mrkal jako o závod. Nerad se dotýkal ostatních, a kdykoli se někdo dotkl jeho, celý se naježil. Dotek kypré hlíny či měkkých stonků sazenic mu byl příjemný, ale pokud se ho dotkl člověk, ať muž nebo žena, pokaždé ucukl, jako by se spálil. Vyhýbal se podáváním ruky či poplácávání po rameni a dával si pozor, aby u stolu v jídelně mimovolně nezavadil o něčí loket. Po chvilce vstal a z Lunina pokoje odešel. Následující den se neukázal, začal se bát, že jejich vztah nevyhnutelně směřuje k jakési katastrofě a mohl by ho zavést do končin, v nichž se ocitnout nechce a které se mu hnuší. Luna o tomhle všem neměla ani tušení, ale protože byla citlivá, došlo jí, že Cviho nějak urazila. Rozhodla se mu omluvit, i když nevěděla za co. Zeptala se ho snad na něco nevhodného? Nebo se v jeho slovech skrývala nějaká důležitá narážka, kterou nepostřehla?

Po dvou dnech mu v jeho nepřítomnosti pod dveře zastrčila lísteček psaný oblým, dětsky bezelstným rukopisem:

„Omlouvám se, jestli jsem tě urazila. Nemohli bychom si promluvit?“

Cvi jí odepsal:

„Raději ne. Nedopadlo by to dobře.“

Přesto na něj po večeri čekala pod zederachem rostoucím u východu z jídelny a ostýchavě ho oslovila:

„Vysvětli mi, co jsem provedla.“

„Nic špatného.“

„Tak proč se mi vyhýbáš?“

„Pochop... Nemá to smysl.“

Od té doby se nescházeli, a pokud se potkali na cestičce nebo na sebe narazili v malém skladišti se zásobami, kývli si na pozdrav, na okamžik zaváhali a pak se každý rychle vydal svou cestou.

Při obědě oznámil Roni Scheindlin svým spolustolovníkům, že Anděl smrti předčasně ukončil líbanky a od nynějška jsou zase všichni v ohrožení. A také že ano, Cvi vzápětí přispěchal do klubovny, aby se podělil se svou staromládenec-kou společností o zprávu, že se v Turecku zřítíl veliký most a že k tomu došlo právě během dopravní špičky.

O pár měsíců později jsme si všimli, že Luna Blanková přestala navštěvovat kroužek vážné hudby, a dokonce propásla i několik pedagogických porad. Obarvila si vlasy na měděně červenou a začala používat výraznou rtěnku. Občas vynechala večeři. O svátku Sukot odjela na několik dní do města a vrátila se v šatech s dlouhým rozparkem, které nám připadaly drobet odvážné. Na začátku podzimu jsme ji párkrát zahlédli na její obvyklé lavičce ve společnosti basketbalového trenéra, muže o deset let mladšího než ona, který k nám dvakrát týdně jezdil z Netanji. Roni Scheindlin poznal, že Luna teď po nocích určitě pravidelně dostává do těla. Po dvou nebo třech týdnech trenéra nechala a objevila se v doprovodu dvaadvacetiletého mladíka, velitele vojenské

jednotky přidělené na výpomoc s budováním kibucu. To se nedalo vzhledem k Lunině pozici učitelky přejít mlčením a výbor pro výchovu a vzdělávání se sešel k diskrétnímu projednání jejího chování. Cvi Provizor každý večer sedával na lavičce u jezírka a pozoroval děti hrající si na trávníku. Když jste šli okolo a popřáli mu dobrý večer, odpověděl na pozdrav a hned vám zarmouceně povyprávěl o záplavách, které postihly jihovýchodní Čínu.

Začátkem zimy se Luna Blanková sebrala a bez předchozího upozornění a bez svolení sekretariátu odletěla uprostřed školního roku za sestrou do Ameriky. Sestra jí poslala letenku a Lunu pak jednoho rána viděli mířit k autobusové zastávce v těch vyzývavých šatech a s pestrým šátkem na krku. Nejistě kráčela v botách na podpatku a za sebou táhla velký kufr. „Vymóděná jako do Hollywoodu,“ utrousil Roni Scheindlin. Vedení se usneslo, že než se vše důkladně prošetří, pozastaví její členství v kibucu. „Černá vdova unikla Andělu smrti,“ řekl Roni Scheindlin svým kumpánům z jídelny.

Pokoj Luny Blankové zůstal prozatím zamčený a setmělý, přestože si na něj kvůli nedostatku bytů leckdo dělal zálusk. Na verandě po ní zbylo pár květináčů s filodendrony, muškáty a kaktusy a Cvi Provizor je tam občas zašel zalít a prokypřit.

Pak přišla zima. Nad korunami okrasných stromů visely nízké šedé mraky. Pole i sady byly plné bláta a zemědělci a sadaři nastoupili na práci do továrny. Pršelo, jako by už nikdy nemělo přestat. V noci déšť rámusil v okapech a škvírami v okenicích pronikal ledový víchr. Cvi Provizor sedával večer co večer doma u rádia a do půl jedenácté poslouchal

zprávy, mezi relacemi stihl u malého stolečku s ohýbací lampičkou pokaždé přeložit dalších pár řádek z Iwaszkiewiczova románu plného utrpení. Nad postelí visela kresba, kterou mu věnovala Luna Blanková, dva cypřiše a lavička. Ty cypřiše připadaly Cvimu ponuré a na lavičce nikdo neseděl. V půl jedenácté se teple oblékl a vyšel na verandu. Díval se na nízké mraky a liduprázdné betonové cestičky zalité žlutým světlem lamp, a pokud na chvílku přestalo pršet, vyrazil si na krátkou noční procházku obhlédnout, jak se daří Luniným květinám. Schody na verandu už pokrývalo spadané listí a Cvimu se zdálo, jako by zpoza jejích zamčených dveří ucítil lehký závan mýdla nebo šamponu. Potom se toulal opuštěnými cestičkami, dešťové kapky mu skrz větve dopadaly na hlavu a smáčely mu vlasy, nakonec se vrátil do svého pokoje, nechal zhasnuto, mžikal do tmy a poslouchal poslední noční zprávy. Jednou ještě před rozedněním, kdy bylo všechno promoklé a zmrzlé, zastavil dojičku spěchající ke kravám a smutně jí oznámil: „Už jsi to slyšela? V noci zemřel norský král. Měl rakovinu. Jater.“